

Vergaderjaar 2007–2008

27 406

Nota «De kenniseconomie in zicht»

Nr. 119

BRIEF VAN DE MINISTER PRESIDENT, MINISTER VAN ALGEMENE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 28 mei 2008

Mede namens de ministers van EZ en OCW informeer ik u hierbij conform uw verzoek over de voortgang van het Innovatieplatform (IP). Het tweede IP is inmiddels ruim een jaar actief; een mooi moment om de balans op te maken en de agenda voor de komende periode te bepalen.

Het Innovatieplatform is geen gewoon adviesorgaan maar een ijsbreker, inspirator en ideeënontwikkelaar om een impuls te geven aan innovatie en ondernemerschap in Nederland. Het IP is voor het kabinet een belangrijke bondgenoot en buitenboordmotor voor onze ambities met de kenniseconomie en het hierop gerichte kennis-, innovatie- en ondernemerschapsbeleid. Het tweede IP heeft bij de start een ambitieus werkprogramma neergelegd en is goed op stoom met zijn activiteiten, waaronder de «Kennisinvesteringsagenda» en «Nederland in de Wereld». Het kabinet onderneemt actie om de uitdagingen meer internationale toponderzoekers aan te trekken en «Nederland» als merk internationaal op de kaart te zetten (zie paragraaf 1.2). In de komende periode zal het IP doorgaan met het leveren van inspirerende beelden, adviezen en concrete acties op een beperkt aantal speerpunten waaronder concurrentiekracht, sleutelgebieden, kennisontwikkeling en -benutting en R&D. Het kabinet wil de ideeën en energie van het IP optimaal benutten. Het heeft een programmadirectie kennis en innovatie ingesteld om interdepartementaal meer slagkracht te ontwikkelen en economische en maatschappelijke doelstellingen met elkaar te verbinden.

In deze brief zal ik achtereenvolgens ingaan op:

- De resultaten van IP projecten inclusief de kabinetsreacties en vervolgacties hierop;
- De IP agenda voor de komende periode.

In de bijlagen vindt u enkele integrale resultaten van het IP:¹

- Eerste foto Kennisinvesteringsagenda (februari '08)

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

- Nederland in de Wereld: versterken van de concurrentiekracht voor de toekomst van Nederland (april '08)
- Maatschappelijke ambities: innovatie zorg en water (mei '08)

Ik zal een dergelijke voortgangsrapportage van het IP gedurende deze kabinetsperiode jaarlijks aan uw Kamer doen toekomen.

1. Resultaten IP projecten en kabinetsreacties

Het Innovatieplatform heeft bij zijn start een ambitieus werkprogramma opgesteld¹ en is daarmee voortvarend aan de slag gegaan. Deze rapportage geeft een overzicht van de voortgang en resultaten binnen de verschillende projecten:

1. De Kennisinvesteringsagenda (KIA).
2. Nederland in de wereld: Concurrentiekracht, sleutelgebieden en branding.
3. Kennis & benutting: Ontwikkeling en benutting van kennis.
4. Ondernemerschap: Bevorderen van ondernemerschap.
5. Sociale Innovatie: Slimmer werken.
6. Maatschappelijke ambities: Zorg, onderwijs, energie en water.

Waar relevant is een passage opgenomen over de reactie van het kabinet op deze producten van het IP en over de vervolgvactiteiten die naar aanleiding hiervan in (inter)departementaal verband zijn opgestart.

Strategische adviezen IP: Kennisinvesteringsagenda en Nederland in de Wereld

De visie van het IP is dat Nederland om zijn concurrentievoordeel te behouden en te vergroten als hoogwaardige kenniseconomie moet presteren en zijn sterke posities moet uitbouwen om mondiaal te excelleren. De sleutelgebiedenaanpak beoogt economisch sterke posities binnen ons land te stimuleren en uit te dagen nog sterker te worden. Hiervoor is betere benutting van kennis nodig en ruimte om te ondernemen. Processen van verbetering, vernieuwing en innovatie gedijen in een klimaat van excellentie, creativiteit en risico. Randvoorwaarden voor versterking van de concurrentiekracht en een florerende kenniseconomie zijn o.m. een innovatief en concurrerend bedrijfsleven, een sterke kennisbasis, goed opgeleide beroepsbevolking en een optimaal functionerende arbeidsmarkt.

Het Innovatieplatform heeft via de Kennisinvesteringsagenda en het advies «Nederland in de Wereld: versterken van de concurrentiekracht voor de toekomst van Nederland» zijn visie op de positie van Nederland in de wereld vormgegeven en op basis hiervan een aantal acties voorgesteld die via projecten worden geïnitieerd. Onderdeel hiervan is het voorstel om Nederland een onderscheidende en wervende propositie te geven, zoals «Portal to Europe».

1.1 De Kennisinvesteringsagenda

De Kennisinvesteringsagenda is een integrale agenda voor de gehele keten van onderwijs, kennis en innovatie die het eerste IP eind 2006 heeft opgeleverd. De KIA is ondertekend door 20 betrokken organisaties en omvat een ambitieus richtsnoer met doelstellingen voor 2016 en de noodzakelijke investeringen en maatregelen die nodig zijn om deze doelstellingen te behalen. De financiële ambities van de KIA vallen binnen een bandbreedte van jaarlijks € 3,5 mld. – € 6 mld. additionele publieke investeringen voor 2006–2016 en een ongeveer evenzo groot bedrag additionele private investeringen. Aanleiding voor de KIA was de lage en teruglopende Nederlandse Kennisinvesteringsquote (KIQ)²: de uitgaven aan

¹ TK 2006–2007 27 406, nr. 107.

² Innovatieplatform: Vitalisering van de Kenniseconomie, november 2004.

onderwijs, kennis en innovatie per hoofd van de bevolking. Het tweede IP heeft de KIA omarmd en heeft op zich genomen om de voortgang periodiek te meten en adviezen uit te brengen aan overheid en andere spelers, betreffende de inzet die nodig is om de ambities van de KIA waar te maken. Tevens zet het IP zich in om op de knelpunten van de KIA voorstellen te ontwikkelen voor verbetering, in samenwerking met de organisaties die de KIA hebben ondertekend. Op 22 februari heeft het IP de eerste «foto» van de voortgang van de KIA gepresenteerd (bijlage 1).

De KIA foto laat de voortgang zien op drie assen:

- Maatregelen: welke in de KIA genoemde maatregelen zijn genomen of staan op stapel, inclusief een beoordeling daarvan.
- Investerings: hoe ontwikkelen de publieke en private investeringen zich met de doelen van de KIA als streefwaarde, inclusief een beoordeling daarvan.
- Doelen/indicatoren: hoe scoort Nederland volgens de meest recente statistieken op de in de KIA genoemde indicatoren? Dit is ook voorzien van een oordeel over de lange termijn trend met het oog op de streefwaarden van de KIA.

Hoofdconclusie is dat de ambitieniveaus van de Kennisinvesteringsagenda nog niet over de hele linie gerealiseerd worden en dit extra publiek en privaat geld vraagt. Er moet meer inzet worden gepleegd ten behoeve van een beter opgeleide beroepsbevolking, versterking van de kennisbasis en innovatief ondernemerschap. Concreet nemen de KIA-ondertekenaars en het IP op zich om in 2008/2009 de focus te leggen en voorstellen te ontwikkelen op drie punten: private R&D, Leven Lang Leren en Excellent Onderzoek. Het IP zet zich in om tot een integrale investeringsstrategie voor publieke en private R&D te komen.

Kabinetsreactie KIA foto

De KIA is een agenda met een tijdsspanne die verder gaat dan die van de regeringsperiode van dit kabinet. Wel is de KIA een belangrijk handvat en een inspiratiebron op basis waarvan dit kabinet zijn beleid op de terreinen Onderwijs, Kennis en Innovatie heeft gevormd, zoals onder andere geformuleerd in het Beleidsprogramma, de Strategische agenda voor het hoger onderwijs, onderzoek- en wetenschapsbeleid («Het Hoogste Goed») en de begrotingen van de ministeries van EZ en OCW.¹ De minister van OCW heeft eerder op schriftelijke Kamervragen gereageerd die naar aanleiding van de KIA foto zijn gesteld.²

Het kabinet hecht grote waarde aan de KIA als ambitieuze, veelomvattende en breed gedeelde agenda met concrete handvatten voor zijn doelen met de kenniseconomie. Het is belangrijk dat het tweede IP het op zich heeft genomen de voortgang te monitoren om ervoor te zorgen dat de aandacht niet verslapt; de kenniseconomie is immers een zaak van lange adem. Het beeld dat de foto geeft is grotendeels herkenbaar. Er zijn goede stappen gezet, op het terrein van investeringen en maatregelen, maar de score op de diverse indicatoren is nog niet goed genoeg. Voor een deel komt dat omdat effecten van nieuw beleid nog niet zichtbaar zijn, maar daarnaast moet er ook nog veel gebeuren.

Dit kabinet geeft een grote impuls aan onderwijs, kennis en innovatie, oplopend tot € 2,5 mld. additionele middelen structureel per jaar in 2011. In aanmerking genomen dat het kabinet verantwoordelijkheid draagt tot 2011 en de Kennisinvesteringsagenda een bandbreedte aangeeft van jaarlijks € 3,5 tot 6 mld. extra publieke investeringen voor 2016, is het kabinet van mening dat zijn inzet op koers ligt met betrekking tot de financiële ambities op het terrein van onderwijs, kennis en innovatie. Aandachtspunt hierbij is de publieke kennisbasis c.q. de publieke investe-

¹ TK 2006–2007, 31 070, nr. 1; TK 2007–2008, 31 288, nr. 17; TK 2007–2008, 31 200 XIII, nr. 1; TK 2007–2008, 31 200 VIII, nr. 1.

² Kamervragen met antwoord 2007–2008, nr. 1646.

ringen in R&D, die mede door de aflopende FES impulsen zoals ICES-KIS een stagnerende trend laten zien.¹ Het kabinet onderzoekt de mogelijkheden om de publieke R&D een nieuwe impuls te geven, bijvoorbeeld met het FES als potentiële financieringsbron voor kennis en innovatie. Hierbij wordt aangesloten bij de KIA en andere adviezen van het IP. U wordt hierover voor de zomer geïnformeerd.

Overigens moet niet alleen worden gekeken naar de investeringen van de publieke sector; ook die van de private sector worden in beeld gebracht bij de foto's van de KIA. Het is daarom goed dat het IP in samenwerking met de manifestpartijen plannen zal ontwikkelen om de private R&D in dit land te verhogen. Het kabinet zal de handschoen oppakken om met het IP wetenschap en innovatie verder te verbinden en focus en massa na te streven. Het IP-voorstel om een lange termijn investeringsstrategie te ontwikkelen voor publieke en private R&D met perspectief op sleutelgebieden, heeft dan ook de volle steun van het kabinet.

1.2 Nederland in de wereld: versterken van de concurrentiekracht voor de toekomst van Nederland

In het project NL in de wereld heeft het IP een analyse gemaakt van de concurrentiepositie van Nederland. Uit deze analyse blijkt dat de concurrentiekracht van Nederland onder druk staat en dat het een stevige uitdaging zal zijn om onze historisch hoge welvaart voldoende te laten groeien of vast te houden op lange termijn:

- De groei in productiviteitstermen blijft al sinds de jaren 90 achter in vergelijking met bijvoorbeeld Zweden en de VS.
- Het Nederlandse bedrijfsleven presteert gemiddeld genomen lager dan zijn sectorgenoten in andere Europese landen, zowel in termen van winstniveau als in termen van groei. Ondernemingen hebben gemiddeld genomen lagere waarderingen dan de buitenlandse sectorgenoten.
- Nederland doet redelijk mee met een kopgroep van tien landen, maar scoort op een groot aantal factoren structureel laag, waaronder:
 - Het bestaande bedrijfsleven is te weinig innovatief en heeft te weinig grote groeiers.
 - Nederland ontbeert een brede bereidheid tot ondernemerschap. Er is een te klein aantal succesvolle, nieuwe ondernemers.
 - Er ontstaat over de hele linie van de arbeidsmarkt een structureel tekort.
 - De arbeidsmarkt is onvoldoende flexibel en draagt daarmee onvoldoende bij aan de (her-) inzetbaarheid van werknemers in andere en nieuwe, productievere ondernemingen.
 - Er wordt te weinig gebruik gemaakt van de aantrekkingskracht van Nederland voor buitenlands talent.
- De overheid is niet ingericht op het snel en flexibel inspelen en realiseren van veranderingen en daardoor onvoldoende ondersteunend en daadkrachtig in het realiseren van grote projecten.

Het Innovatieplatform heeft, op basis van deze analyse en een inventarisatie van globale trend en kansen voor Nederland en in lijn met de hiervoor beschreven Kennisinvesteringsagenda (KIA), in april een voorstel voor een actieprogramma gepresenteerd onder de titel «Nederland in de Wereld: versterken van de concurrentiekracht voor de toekomst van Nederland (bijlage 2)». Onderdeel daarvan is een veranderagenda met de propositie Nederland te positioneren als «*Portal to Europe*» (werktitel). De leden van het IP zullen over deze agenda en propositie verdere discussie gaan voeren in de samenleving. In juni zal het IP zijn definitieve voorstel presenteren aan het kabinet en anderen.

¹ TK 2007–2008 29 338, nr. 71.

Vertrekpunt van de propositie is de ambitie van een top 5 positie voor Nederland, betreffende concurrentiekracht. «Portal to Europe» doelt dan ook op meer dan de traditionele oriëntatie op logistiek en goederen, en speelt in op het aantrekken van activiteiten en diensten met een hogere toegevoegde waarde. Nederland zal in een mondiaal krachtenveld, rondom trends als globalisering, duurzaamheid en vergrijzing, nieuwe kansen voor zichzelf moeten creëren. Nederland moet een echte «Portal to Europe» worden door actiever in te spelen op economische activiteiten uit Amerika, en vooral Azië, in Europa. Daarvoor is wel een actief beleid noodzakelijk dat barrières wegneemt, de merknaam Nederland beter positioneert en dat een proactieve houding inneemt naar potentiële in Nederland te vestigen ondernemingen.

In de veranderagenda staan de volgende elementen centraal:

Vernieuwen

Om de groeiende afstand tot de koplopers in te lopen is nodig: 1) vernieuwing van bestaande bedrijven gebaseerd op het stimuleren van innovatie en op «slimmer werken» gericht op het verhogen van de productiviteit van bedrijven, 2) het creëren van nieuwe bedrijven en het stimuleren van ondernemerschap, 3) het vernieuwen van arbeidskracht en arbeidsmarkt en 4) een overheid die bijdraagt aan de concurrentiekracht van Nederland en regels beperkt.

Het IP en het ministerie van EZ starten dan ook een groeiversneller-programma, met als doelstelling om in vijf jaar 100 bedrijven te ondersteunen bij het realiseren van een omzetgroei van enkele miljoenen naar minimaal € 20 miljoen per jaar. Daarnaast komt er een programma rondom «Slimmer Werken», met als doelstelling om de achterstand in onze productiviteitsgroei (ten opzichte van de kopgroep) in te lopen met 1 procentpunt per jaar.

Keuzes maken

Het huidige Innovatieplatform bekrachtigt de zes sleutelgebieden als pijlers voor groei van onze economie. Het IP acht een proces van toetsing en stimulering van deze sleutelgebieden wenselijk om het boeken van vooruitgang op langere termijn zeker te stellen.

Een innovatieve publieke sector

Om de slagkracht van de overheid te vergroten moet er meer efficiëntie en effectiviteit komen, meer flexibiliteit, betere samenwerking tussen overheden en het verlagen van drempels door (minder) regelgeving.

Positionering van Nederland als «Portal to Europe»

De propositie «Portal to Europe» vergt volgens het IP verscheidene acties, die zullen leiden tot versterking van de Nederlandse concurrentiepositie:

- Het aantrekken van meer hoofdkantoren van buitenlandse ondernemingen en van meer kennisintensieve bedrijvigheid;
- Een gemeenschappelijk Nederlands recruitingprogramma voor internationaal toptalent, met als doelstelling om jaarlijks extra promovendi en postdocs aan te trekken voor bedrijven en kennisinstellingen;
- Een initiatief om Nederland in de wereld prominenter op de kaart te zetten. Het Innovatieplatform lanceert dit jaar in samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken de «Make the World Orange contest». De winnaar van deze competitie ontvangt een substantieel budget om het winnende voorstel daadwerkelijk te realiseren.

Kabinetsreactie «Nederland in de Wereld»:

Het kabinet verwelkomt het concurrentiekracht advies van het Innovatieplatform dat naast een uitgebreide analyse ook een interessante aanzet geeft voor een specifieke veranderagenda voor Nederland. Het advies

geeft een basis waarop overheid en andere partijen hun (beleids)agenda kunnen formuleren. Het kabinet herkent de analyse op hoofdlijnen en is het eens met de vier genoemde «vernieuwingspunten» voor de economie. De trends voor Nederland geven een goed beeld van de dynamische omgeving waarin ons land zich bevindt en de kansen die hieruit voortvloeien. Dat het IP streeft naar een sterkere specifieke oriëntatie voor de Nederlandse economie (met als voorlopige noemer «Portal to Europe») kan nuttig zijn voor focus en richting aan (toekomstige) beleidskeuzes. Het kabinet nodigt het IP uit om de veranderagenda en propositie verder uit te werken met commitment van bedrijfsleven, overheid, kennisinfrastructuur. Een concretiseringslag in zowel in ambities, consequenties als profilering is gewenst, waarbij de doelstellingen met de kenniseconomie een centralere plaats moeten krijgen.

De Industriebrief en de Lange Termijn Strategie Nederland Ondernemend Innovatieland, die het kabinet nog voor de zomer zal presenteren, zullen goed aansluiten bij en een antwoord geven op het advies. De beleidsagenda van het kabinet die in deze brieven wordt gepresenteerd speelt in op de analyse en specifieke voorstellen van het IP.

Zo onderneemt het kabinet onder meer de volgende acties op de specifieke speerpunten van het IP:

- Het kabinet zet het op het IP geïnspireerde innovatiebeleid op sleutelgebieden met kracht voort en heeft begin 2009 een midterm evaluatie gereed van de nieuwe programmatische aanpak en de innovatieprogramma's.
- Het kabinet pakt de handschoen op om een visitorsprogramma op te zetten en in het kader van de EVD Holland Branding Strategie «Pioneers in International Business» een programma voor Dutch Diaspora vorm te geven. De «Make the World Orange Contest» wordt na de zomer gelanceerd.
- Het kabinet beoogt meer buitenlands talent naar Nederland aan te trekken en streeft naar een selectief uitnodigend arbeidsmigratiebeleid voor de top van de arbeidsmarkt. Dit wordt via de implementatie van «Naar een Modern Migratiebeleid» gerealiseerd onder andere door de beoogde introductie van een puntensysteem voor talenten en zelfstandigen. In het interdepartementale project «Ketenaanpak Kennismigranten» wordt in brede samenwerking een ambitieus programma voor het aantrekken van talent ontwikkeld.

Projecten IP

1.3 Kennis & benutting: Ontwikkeling en benutting van kennis

Vruchtbare participatie in een globaliserende kennissamenleving vereist voortdurende investeringen in een eigen publieke kennisbasis. Het is van belang dat de huidige kennisbasis beter wordt benut. Kennisinstellingen moeten daarvoor zowel onderling als met bedrijven en maatschappelijke actoren willen en kunnen samenwerken. Een versterking van de kennisbasis gaat echter niet zonder een hoogwaardige onderzoeksinfrastructuur en ruimte voor jong talent. Nederland moet een land zijn, dat aantrekkelijk is voor (buitenlandse) onderzoekers in Nederland. Het IP is van mening dat de investeringen in publieke R&D gerelateerd zouden moeten worden aan een vast percentage van het BNP (1%).

Nederland kent een uitstekende publieke kennisbasis («hoogvlakte») en moet dat zien te handhaven. De beste onderzoeksgroepen moeten daarbij extra beloond kunnen worden om tot internationaal toonaangevende centers of excellence te kunnen uitgroeien. Om tot de top te (blijven) horen is inzet op de volgende factoren nodig:

- Meer (internationale) samenwerking
- Concentratie van (middelen voor) onderzoek
- Ontwikkeling van dynamische publiek-private onderzoeksnetwerken

Door valorisatie te stimuleren wordt kennis omgezet in economische en maatschappelijke waarde voor de maatschappij. Het IP zal de komende maanden dan ook voorstellen doen om te komen tot meer valorisatie. Daarnaast presenteert het IP een zogeheten wetenschapsroadmap. In de aanloop naar deze roadmap vindt een onderzoek plaats naar de sterktes en zwakten van de Nederlandse publieke kennisbasis.

1.4 Ondernemerschap: Bevorderen van ondernemerschap

Programma Groeiversneller

Snelle groeiers zijn bij uitstek excellente bedrijven¹. Het aantal snelle groeiers vormt een indicator voor het aanpassings- en vernieuwingsvermogen van de Nederlandse economie en zij leveren een forse bijdrage aan innovatie, werkgelegenheid en productiviteitsstijging in Nederland. Daarnaast hebben snel groeiende ondernemingen vaak een voorbeeldfunctie voor andere ondernemers. Uit de analyse van Nederland in de Wereld blijkt dat een gebrek aan vernieuwing een knelpunt is. In vergelijking met andere dynamische economieën kent Nederland weinig snel groeiende bedrijven en zijn er weinig nieuwe topbedrijven bijgekomen de laatste jaren. Na meerdere jaren beleidsmatig aandacht gegeven te hebben aan de startfase van bedrijven, komt er internationaal en in Nederland meer aandacht voor de groeifase. Vandaar dat het IP met EZ het initiatief genomen heeft om een programma Groeiversneller te starten, waarbij snelgroeiende bedrijven ondersteund worden bij het realiseren van hun groeiambities.

Het programma groeiversneller is een landelijk dekkend initiatief, dat er op gericht is 80–100 snelgroeiende bedrijven, die de potentie en de ambitie hebben om een omzetgroei te realiseren van enkele miljoenen per jaar naar een omzet van minstens € 20 miljoen, te ondersteunen bij het realiseren van die groeiambitie. De Nederlandse markt is voor snelgroeiende bedrijven vaak snel te klein. Internationale oriëntering en betreden van nieuwe markten is dan een uitdaging. Hier komen specifieke competenties, vaardigheden en kennis van pas. Het programma zal inspelen op deze aspecten. Het faciliteren van de groeiambities kan onder meer gebeuren door het leveren van kennis en expertise op het terrein van opleiding/coaching, bedrijfsvoering, marktbenadering, intellectueel eigendom, financieel en strategische vlak.

Inmiddels is een Europese aanbesteding gestart om een organisatie/consortium te selecteren dat een dergelijk initiatief zal vormgeven en uitvoeren gedurende een periode van vijf jaar. In het derde kwartaal van 2008 zal het programma daadwerkelijk van start gaan.

Naast de groeiversneller heeft het IP de minister van EZ geadviseerd het initiatief «New Venture» een impuls te geven en start het een onderzoek naar ondernemerschapsambities in Nederland.

1.5 Sociale Innovatie; Slimmer werken

Marktprikkels, zoals concurrentiedruk, zijn voor bedrijven en instellingen een belangrijke driver voor radicale en incrementele innovaties. Het in contact komen met ideeën en mensen vormt een andere belangrijke driver voor innovatie. Er zijn veel voorbeelden van bedrijven en instellingen die door een kleine impuls van buiten opeens in beweging kwamen. Voor een deel kan deze impuls georganiseerd worden. Landen

¹ Entrepreneurship in the Netherlands, High growth enterprises; Running fast but still keeping control. EIM/Ministry of Economic Affairs, The Hague, December 2006.

als Denemarken en Finland zijn in staat veel van hun (kleinere) bedrijven te bereiken. Ook voor Nederland liggen daar veel mogelijkheden. Veel bedrijvigheid hier zit immers bij kleine en middelgrote bedrijven. Ook ontstaat er bij bedrijven steeds meer behoefte om niet alleen te innoveren door middel van nieuwe machines of producten, maar ook door een andere inrichting van het werk.

Het Innovatieplatform wil de komende jaren extra aandacht geven aan dit zogeheten «slimmer werken» en uiteindelijk het aantal bedrijven dat daartoe een impuls krijgt zichtbaar en beslissend vergroten. Het Innovatieplatform en het Ministerie van Economische Zaken zijn al enige jaren bezig om met behulp van creatieve en flexibele instrumenten als vouchers en IPC's en met gerichte intermediairs als Syntens, SenterNovem en het Nederlands Centrum voor Sociale Innovatie (NCSI) veel bedrijven en organisaties een impuls te geven.

Het IP wil met anderen drie jaar werk maken van slimmer werken. Dit vanuit de redenering dat als 10 procent van de bedrijven een productiviteitswinst van 10 procent haalt – wat ervaringscijfers zijn – de productiviteit in Nederland met 1 procent extra stijgt. Het IP heeft als ambitie om in 2009 en 2010 een versnelling op het gebied van slimmer werken te realiseren en het gebruik van het instrumentarium hiervoor – indien nodig – te intensiveren, zodanig dat de ambitie van 1 procent extra productiviteitsgroei ook behaald wordt.

Door het optimaal inzetten van (potentieel) arbeidskapitaal via flexibel organiseren, dynamisch managen en slimmer werken stijgt de arbeidsproductiviteit.

Nederland heeft hiervoor een goede voedingsbodem. De belangrijkste factoren zijn dat ons land de meest ontwikkelde diensteneconomie heeft in Europa, een zeer sterke penetratie van communicatietechnologieën kent en al een vooruitstrevend arbeidsmarktbeleid heeft. Dit najaar zal het Innovatieplatform met de belangrijkste spelers op dit gebied de ambities van de jaren daarna vaststellen en hierover adviezen uitbrengen.

1.6 Maatschappelijke ambities: zorg, onderwijs, energie en water

Het IP heeft de opdracht om zich naast innovatie en ondernemerschap als motor voor de economie toe te leggen op innovatie in maatschappelijke sectoren. Het IP heeft inmiddels, deels in samenwerking met de programmadirectie Kenl, een aantal activiteiten ontplooid en conclusies geformuleerd (bijlage 3):

Zorg

De zorgvraag groeit en verandert, door een toename van het aantal ouderen en chronisch zieken en de steeds hogere eisen die gesteld worden aan de zorg. De technologische mogelijkheden nemen toe, maar in de komende jaren wordt een nijpend tekort aan geschoold personeel in de zorg verwacht. Daarom zijn innovatie en verhoging van de arbeidsproductiviteit een noodzaak. Maar innovatie wordt door de praktijk te vaak afgeremd in plaats van gestimuleerd.

Het Innovatieplatform heeft zich gebogen over de noodzaak tot innovatie in de zorg en de knelpunten die innovatie in de weg staan. Het IP heeft samen met de medewerkers van de interdepartementale programmadirectie Kennis en Innovatie een SWOT-analyse opgesteld. Hieruit zijn drie voorstellen vanuit het Innovatieplatform voor actie op korte termijn ontstaan en is tevens input geleverd voor de maatschappelijke innovatieagenda die het kabinet zal voor de zomer zal uitbrengen. Het IP treedt bij deze voorstellen op als «buitenboordmotor» door enkele acties in gang te zetten die snel een noodzakelijke zet in de goede richting kunnen geven.

Voor de zorg heeft het IP voorgesteld om met de volgende drie onderdelen aan de slag te gaan die in de bijlage verder worden belicht:

1. Experimenteer ruimte en landelijke uitrol succesvolle experimenten
2. Uitkomstgestuurde zorginnovatie
3. Implementatie-impuls EPD

Het IP en de Minister van VWS hebben bovendien het ZorgInnovatiePlatform geïnitieerd. Dat platform zet zorginnovatie op de agenda's bij spelers binnen en buiten de zorg en stimuleert opschaling.

Onderwijs

In het rapport «Leren excelleren» pleitte het vorig Innovatieplatform al voor «meer ruimte voor talent, meer keuzemogelijkheden voor ouders, leerlingen en studenten, herwaardering van docenten – inclusief bijbehorende beloning – en vermindering van schooluitval». In vervolg hierop heeft het Innovatieplatform in november 2007 besloten experimenteer ruimte te creëren in het onderwijs, met als doel innovatie sneller tot stand te laten komen. Het IP zal de komende maanden komen met projectvoorstellen in relatie tot deze experimenteer ruimte, in het bijzonder gericht op het voortgezet en het middelbaar beroepsonderwijs.

Energie

Energiebesparing en vermindering van broeikasgasvergen veel innovatie en Nederlandse bedrijven en wetenschappers spelen daarin een belangrijke rol. In zijn eerste periode heeft het IP energietransitie benoemd als innovatie-as. Het IP volgt dan ook de voortgang rondom het Regieorgaan Energietransitie. Het IP zal de komende periode bepalen waar zijn inzet op dit terrein nodig is.

Water

De Watersector levert een belangrijke bijdrage aan de concurrentiekracht en het economisch profiel van ons land. Het Innovatieplatform heeft een analyse gemaakt van innovatie in de watersector. Naast de sterke kanten, zwakke kanten en bedreigingen voor innovatie in de watersector zijn de kansen voor waterinnovatie in beeld gebracht.

Op grond daarvan is het Innovatieplatform tot drie acties gekomen, die in de bijlage verder worden toegelicht. Op 4 februari 2008 heeft het Innovatieplatform de conferentie «Winnen met Water» gehouden. Deze conferentie bereikte via de metafoer van een tulpeneiland de internationale pers. Als resultaat van de dag is aan de voorzitter van het Innovatieplatform en aan staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, mevrouw Huizinga, een «boekje van tulpen» aangeboden, bestaande uit verder te verkennen concepten:

- Energieconcepten op zee
- Zeewaartse kustontwikkeling met de zandmotor
- Ontwikkeling van een multifunctionele Afsluitdijk
- Natuurlijke estuariumontwikkeling

Deze concepten worden eveneens verder toegelicht in bijlage 3.

Kabinetsinzet maatschappelijke innovatie

Dit kabinet zet zich in voor de oplossing van grote maatschappelijke vraagstukken en legt hierbij een expliciete link met de bijdrage die kennis, innovatie en ondernemerschap hieraan kan leveren. Om die reden heeft het kabinet ook het IP gevraagd zijn visie te geven op deze terreinen. In het kader van het project «Nederland Ondernemend Innovatieland» is de

interdepartementale programmadirectie K&I opgericht, die mede tot taak heeft maatschappelijke innovatieagenda's op te leveren op de terreinen Zorg, Water, Onderwijs, Energie en Veiligheid.¹ Het IP en K&I trekken bij de totstandkoming van de agenda's voor een deel gezamenlijk op. In de Lange Termijn Strategie voor Nederland Ondernemend Innovatieland geeft het kabinet een integrale visie op kennis, innovatie en ondernemerschap en de bijdrage hiervan aan maatschappelijke vraagstukken waar dit land voor staat. De maatschappelijke innovatieagenda's en de Lange Termijn Strategie worden voor de zomer gepresenteerd.

Het kabinet is van mening dat grote projecten in Nederland niet altijd goed van de grond komen of onnodige vertraging oplopen. Dit is voor een deel te wijten aan de procedures en regelgeving. De commissie Elverding heeft hier recent een advies over opgeleverd. De commissie Ruding buigt zich over mogelijkheden van private financiering bij infrastructurele projecten.

De «Tulp» initiatieven van het IP hebben veel energie en publiciteit losgemaakt. Het IP heeft de handschoen opgepakt om een aantal grote infrastructurele projecten onder de aandacht te brengen en op een prikkelende manier te onderzoeken wat de potentie van deze projecten is en of er mogelijkheden zijn tot versnelling. Dit zonder afbreuk te doen aan de primaire verantwoordelijkheden voor deze projecten. Begin 2009 organiseert het IP een «terugkomdag» waarin aan de hand van de vier trajecten wordt gesproken over innovatie in de watersector. Voor het Multifunctionele Energie Eiland formuleert het kabinet randvoorwaarden, uitgangspunten en proces voor de businesscase vorming; het IP krijgt een makelaarsrol om in en met het veld concepten te genereren en inventariseren. Ook bij de ontwikkeling multifunctionele Afsluitdijk is het IP gevraagd toe te zien op randvoorwaarden voor innovatie en internationale vermarkting.

2. IP agenda voor de komende periode

Het tweede IP heeft een goede start gemaakt met een ambitieuze agenda en herkenbare resultaten. Op zijn vergadering van 23 april 2008 heeft het IP zijn focus voor de komende periode gekozen. Daartoe is een aantal speerpunten benoemd waarop de agendazettende, ijsbrekende en verbindende rol van het IP nodig en effectief kan zijn. Ook heeft het kabinet besloten het IP meer financiële armslag te geven (i.p.v. € 1 mln. per jaar nu voor 3 jaar € 3,5 mln. per jaar) om te kunnen experimenteren en voor zijn prioriteiten draagvlak te creëren. Het Innovatieplatform wil, in het verlengde van de propositie «Portal to Europe», de Kennisinvesteringsagenda en het Tulpeiland Nederland weer fantasie geven: voor Nederland is veel meer mogelijk dan nu gebeurt.

Onderstaand vindt u de programmering op hoofdlijnen voor de rest van de periode:

- Kennisinvesteringsagenda: op de agenda houden en voorstellen ontwikkelen voor de realisatie van de KIA met steun van de KIA partijen.
- Nederland in de Wereld: op de agenda zetten en houden van een breed gedragen actieplan concurrentiekracht, met overtuigende aanbevelingen voor bedrijven, kennisinstellingen en overheid. Dit moet leiden tot een veelbelovend en realistisch perspectief voor Nederlandse economie van de komende decennia, met juist ook een breed en actief commitment in de samenleving.
- Kennisontwikkeling en -benutting: het versterken van een cultuur van excellent wetenschappelijk onderzoek, zowel fundamenteel als toepassingsgericht, met meer focus. Dit moet leiden tot een wetenschapsroadmap en toename van valorisatie.
- Investeringsstrategie R&D: het IP werkt aan een lange termijn

¹ TK 2007–2008, 27 406, nr. 112.

investeringsstrategie publieke en private R&D met perspectief op sleutelgebieden.

Op deze terreinen zal het IP doorgaan met het leveren van inspirerende beelden, adviezen en concrete acties. Het kabinet zal bijdragen aan activiteiten van het IP en voortbouwen op de uiteindelijke resultaten.

De minister-president,
minister van Algemene Zaken,
J. P. Balkenende